

De laatste grote telg

Reeds ten tijde van Toetanchamon was de briljante legeraanvoerder Horemheb of Haremhab (1345-1318 v.C.) de feitelijke heerser in Egypte. Na de dood van de gewiekste Eje eigende hij zich de koningsmacht toe. Zoals het een militaire leider past, herstelde hij de orde op hardhandige wijze: wie zich liet omkopen, werd opgehangen of men sneed hem de neus af! Om de rechters tegen corruptie te vrijwaren, schonk hij hun vrijdom van belasting en verhoogde hun wedde. Al deze maatregelen namen echter de geladen atmosfeer waarin het Egyptische rijk verkeerde, niet weg.

De eigenlijke stamvader van de 19e dynastie (1345-1200 v.C.) was echter Ramses I, die evenwel na één jaar regeren, overleed. Zijn zoon Sethos I of Seti (1317-1301 v.C.) wilde het rijk der Thoetmosiden herstellen en breidde zijn gezag tot Tyrus uit. Hij was een groot bouwer, onder meer van de merkwaardige tempel te Abydos. Zijn geweldige zoon Ramses II, die 67 jaar regeerde (1301-1234 v.C.), zette de strijd tegen de Hittieten uit Voor-Azië met

succes voort. Toch was zijn overwinning bij Kadesj in 1296 v.C. niet zo groot als hij voorhield, want de uitbreiding van het rijk tot aan de Eufraat, bleef een droom. Hij slaagde er evenwel in Palestina stevig in handen te houden. Ramses II sloot met de Hittieten een vriendschapsverdrag en huwde zelfs een Hittitische prinses. Zo legde hij de basis van een vreedzaam evenwicht tussen twee grote mogendheden. De Orontes in Syrië bleef de grensrivier tot omstreeks 1200 v.C., toen het Hittietenrijk ineensloot. Ramses II is wellicht de meest verwoede tempelbouwer uit de gehele Egyptische geschiedenis geweest. Overal liet hij nieuwe Amontempels oprichten, waarvan de grootste zich in Thebe bevindt. Langs de toegangsweg, die van de Nijl naar het heiligdom voerde, liet hij 40 reusachtige rammen plaatsen. In de tempel zelf verrezen zo mogelijk nog indrukwekkender beelden. Aan de westelijke Nijloever bouwde hij Ramesseum, zijn dodentempel, met 17 meter hoge beelden. Te Aboe-Simbel liet hij dan weer een tempel in de harde rots uithouwen. De voorgevel is overweldigend: vier kolossale beelden, de koning zelf voorstellend, tronen twintig meter hoog. Een sublieme

vondst was het deze monumentale beelden in een lichtere steensoort uit te houwen tegen een donkerder achtergrond, uitgekapt in de vorm van een tempelpoort. Met zon overgoten of lichtend in de schaduw, steeds rijzen de vier beelden als heersers op de voorgrond. Boven de enige poort troont het beeld van Haracht, de god met mensenlichaam en valkekop. Tenslotte bovenaan nog een fries met zoon aanbiddende baviaangoden. De traditionele tempelbouw werd ook hier geëerbiedigd: een binnen- en een buitenplaats, een voorhal en een heiligdom. Merkwaardig en vreemd doet het wel aan, dat alles in de rots werd uitgehouwen. Het heiligdom is met 4 godenbeelden, waaronder de goddelijke Ramses II zelf, opgesmukt. Op het binnenplein verrassen acht gigantische beelden, tien meter hoog, Ramses II als god Osiris voorstellend. De kunst is in deze tijd afgestemd op overweldigende afmetingen, het tekort aan verfijning verbloemend.

Ramses II was een groot farao. Zulks kan van zijn opvolgers niet meer worden gezegd: de aanvallen van vreemde volken, waaronder voornamelijk de Libiërs, werden nog wel afgeslagen, maar ze verzwakten van lieverlede het

rijk. Na de dood van Merenptah, Ramses' 13e zoon, stortte de 19e dynastie in elkaar. Toch kan Ramses III (1197-1165 v.C.), die zich nog dapper tegen de Libiërs en de zeevolken weerde, als de laatste grote telg van het Nieuwe Rijk worden aangezien. Zijn zwakke afstammelingen konden het tij niet meer doen keren: Zuid-Egypte en Palestina gingen verloren, toen de Israëlitische stammen tot hun historische woonplaatsen door-drongen. Onder Ramses IX was het gezag zó sterk afgenomen, dat in het "Dal der Koningen" haast alle graven van de farao's werden opengebroken en geroofd! Libische huursoldaten, eens door

Ramses III in de Nijldelta tot verplichte vestiging gedwongen, kwamen in opstand, maakten zich meester van de heerschappij, veroverden opnieuw Palestina, plunderden Jeruzalem en schakelden de priesterdynastie van Thebe uit. Machteloos keek Egypte tijdens de 21e dynastie toe, hoe Israël zich zelfstandig ontwikkelde, hoe zijn macht in het buitenland nog slechts een flauwe schijn van de vroegere grootheid was. Omstreeks 750 v.C. viel Egypte in kleine staatjes uiteen; 30 jaar later werd het door Ethiopië veroverd: de stichting van de 24e dynastie betekende een laatste opbloei van het machtige rijk.

Van de 14e eeuw v.C. af manifesteerden zich duidelijk de tekenen van het Egyptische verval. Wel slaagden de eerste Ramessieden erin de aanvallen van vreemde volkeren te bedwingen en nog even te schitteren in hun kolossale tempelbouw, maar na de 19e dynastie stortte het rijk definitief in elkaar: weldra overspoelden vreemde invasies het door eeuwen grootheid gevormde rijk.

